

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és fölszólamlások
küldendők.Bérmentlen levelek el nem
fogadtnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI ÚJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos peticor 10 kr
Többszörös hirdetésnél 7 „
Nyilttér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.

Felelős szerkesztő: Zsengeri Samu.

Megjelenik hetenként egyszer.

Tartalom: Hazugság és rágalom. Áldori Bertalantól. — Sutor ne ultra crepidam! A t. reformáló orvos urak figyelmébe! L.-tól. — Antiszemita apróságok. — Bibliai fejtegetések. Steiner Ignácztól. — A tiszta-eszlári esethez. — Tárca: Egy zsidó királyné. P. N.-tól. — Levelezések. — Külföldiek. — Szerkesztői posta. — Hirdetések.

Előfizetésre felhívás.

Jelen számunkkal pályafutásunk harmadik negyedévét befejezván, tisztelettel kérjük t. olvasóinkat, hogy felekezeti ügyeink előmozdítására irányult vállalatunkat anyagilag úgy, mint szellemileg ezntul is támogatni sziveskedjenek.

Lapunk előfizetési ára:

Egész évre 6 frt.
Fél évre 3 frt.
Negyed évre 1 frt. 60 kr.

Eddigi előfizetőink számára postautalványt mellékelünk a mai számhoz, úgy szintén azok számára is, kik az előfizetési díjjal hátralékban vannak. A z utóbbiakat s sürgetve kérjük a hátralékok beküldésére.

Hazugság és rágalom.

Ónody Géza képviselő urnak — a drezdai ugynezt „antiszemita congressuson“ tartott — felolvasásában két passus fordul elő, melyet a „qui tacet consentire videatur“ elvénél fogva válasz nélkül nem hagyhatok. Az az első passus így szól: „Isten hozádott mond annak a kedves magyar hazának, melynek földjét és polgárait már bölösőjétől fogva a kadischban (egy nagy imájuk) csak utálni és pusztítani tanulta.“ A kadisch egy a meghalt szülők lelkiüdvöségeért könyörgő ima, melyet nem „bölcsőjétől fogva“, hanem a szülők elhalálózásakor tanulja meg az árva fiu és azt naponkint, reggel és este, tizenegy hónapon át a templomban elmondja. Ime a kadisch szószerinti fordítása:

„Magasztaltassék és szentesítették az ő magasztos neve e világon, melyet teremtett akaratja szerint és nyilvánítsa uralmát éltetekben és napjaitokban és az egész Izrael házában életében nem sokára és legközelebbi időben. Mondjátok: Amen! Legyen dicsőítve az ő magasztos neve örökké és a világ végezetéig! Dicsértessék, dicsőitessék, tiszteltessék, magasztaltassék, emeltessék, ékes s fellengző szóval hirdettessék a legszentebb neve! Dicsérve legyen ő! A ki magasztos minden dicséret, hála, dicsőítés és indulat fölött, melyet kimondhatunk e világon. Mondjátok: Amen! Fogadd

el kegyelmesen és kegyesen imánkat. Fogadtassanak el egész Izrael imái és könyörgései mennyei atyjoktól! Mondjátok: Amen! Legyen az örökkévaló neve dicsőítve mostantól fogva örökké! Áradjon reánk a mennyből teljes békesség és boldog élet reánk és egész Izraelre! Mondjátok: Amen! Segélyem Istentől jön, aki az eget és földet alkotó! A ki békességet szerez magasságában, szerezzen békességet nekünk és egész Izraelnek. Mondjátok: Amen!“

„Itt az irás forgassátok érett észszel, józanon.“ Csak a tudatlanság és rosszlelkűség ferditheti azt el és olvashat ki belőle, hogy „utálni és pusztítani tanit.“ De hiszen, a kinek rágalom a kenyere és izgatás a célja, az nem irtózik semmitől, az a legundokabb és a leggyalázatosabb eszközhöz is folyamodik, hogy gonosz célját elérhesse.

A másik passus így szól. „Tudvalevő dolog lévén, hogy nem csak a bonczteremben, hanem az orthodox zsidóknál ritualis szokás szerint a nők hajzata úgy férjhezmenetel, mint elhalálózás alkalmával szinte le szokott borotváltatni.“ No, ez már több a soknál, ezt már nem lehet szóval megbélyegezni, mert nincs és nem lehet az emberi nyelvnek oly szava, melylyel ez állítást érdeme szerint lehetne sujtani. Felázad az emberi érzés ily gyalázatos koholmány hallatára. Az ember szinte megborzad az erkölcsi sülyedés szédítően tátongó mélységétől, melyben az antiszemitismus szalmakoszorus matadorjai vakmerőségök által merő vakságban sodortattak. Ah! infámis gyülevész had. Hazugság minden szavuk, gázság minden tettük, lázítás, izgatás a fegyverök; csalás, ámitás és felrevezetés a céljuk. Bűnben termett, bűnben nevelt, bűnt tenyésztő csöcselék! Ki hallott vagy látott valaha borotvált, kopasz fejű zsidó menyecskét, hiszen a zsidóknál éppen tilos a borotválás?! A halottnál meg pláne! Így kimutatni a tudatlanság pöreségét, akkora naivságot elárulni! Hallott valamit a felolvasó, de nem tudja mit, keveset tanult és sokat felejtett. Az orthodox zsidóknál „ritualis szokás“ a férjhezmenendő nőnek fejéről egy csomó haját elül ollóval levágni, részint azért, hogy megkülömböztessék a leánytól, részint, hogy — mivel a haj a nő disze — más férfinak ne tessék; neki sem szabad másnak, csak férjének tetszeni.

Kimutattam, mily nyomorult fegyverekkel küzd az antiszemitismus, de a józan nép, undorral és megvetéssel fordul el a lelketlen izgatók és véresszáju demagógok

hóbortos izgatásaitól. A felolvasás epilógja szánalmat keltő. Nem egyéb az, mint egy felháborodott, megháborodott léleknek kétségbeesett feljajdulása, tehetetlen mérgének epés kifakadásai. Egy beteges léleknek fantazmagóriája, mely rémes víziókban sinlődik. Az örfjögő fanatizmusszülte vad fajgyűlöletnek manifesztuma, melynek csak egy kurája van: hideg fürdő és — kényszerzubbony!

Áldori Bertalan.

Sutor ne ultra crepidam!

A t. reformáló orvos urak figyelmébe!

Ugylátszik a pestmegyei lakosok egészsége a legörvendetesebb fokon áll, mert az orvosok unalom üzőül valláspolitikával kezdenek foglalkozni. A materialisták ex professo — istenészettel, a zsidó orvosok, mint valamely pszák besz-din kolomposai; nem arculütése ez a logikának? T. Szele és Alb. Irsa dicsekedhetik e népboldogító messiásokkal, kik a zsidó „Luther“ halhatatlanságára törekszenek. „A zsidó vallást reformálni kell“! Ezt a zengzetes szózatot hangoztatják. Kérdem: Hogyan, mivel? Talán lanczettel, ollóval, tüvel, flastrommal, vagy talán valami recipével? Köszönjük szépen, nem kell nekünk az efféle reformáció; haladás a népoktatásban, vallásosság, egyetértés, rend és békeesség a községekben, az kell a magyar zsidóságnak. Mert az a híresztelt reformálás nem más, mint vallástalanság és közönyösség. Nem a vallásosság teszi a zsidókat gyűlötté, hanem a vallástalanság, mely némelyek jellemtelenségében és piszkos üzelmekben rejlik. Azon tisztelt orvos urak, kik igazán szívükön hordják felekezetük érdekeit igyekezzenek befolyásukat arra felhasználni, hogy a vallástalanság ne fürkészsze be magát a zsidó családokban, tanítsák a zsidókat Mózes tanának elapelve „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat“ — akkor zsidó uzsorás és embernyzó nem fog létezni. Serkentsék ők a népet a hajdani tudósok példáján, csak tisztességes munka által kenyeret keresni. Ha ilyen reformra törekszenek, akkor szívesen alávetjük magunkat vezérségüknek, de a vallási dolgokban ne kontár-

kodjanak és ne ámitsák a vallás dologban amugy is éretleu ifju nemzedéket a reformálás szörny eszméjével.

A bűnbánás hetében. *)

L. . . .

Antiszemitikus apróságok.

A zsidó barátságáról nem éppen híres „Kalocsai Néplap“ a következő világboldogító eszmét közli:

„A zsidókérdés megoldásának igen gyakorlati módját találták ki Oroszországban. A muszka nemesség ugyanis jelenleg azzal akarja a zsidókat Oroszországból kikényszeríteni, hogy őket minden nyers termé-

*) Helyén valónak látjuk itt azon felhívás szövszerinti szövegét közölni, melyet a fönti cikkben említett alb. irsai orvos szétküldött a hazai zsidó községekhez, fentartván magunknak a hozzá szólást legközelebbi számunkban. Ime a felhívás:

Felhívás a magyar zsidósághoz.

Üdv az olvasónak!

Ébredjünk fel tehát álmainkból! ne tegyük össze kezeinket, mert még tovább is hallgatni, hasonlítani a struczmadárhoz, mely hogy a veszedelmet kikerülje, fejét a homokba dugja. Nem is kétem: mindeuki érzi, hogy tenni kell valamit; kérdés csak az, hogyan és mit.

Nem lépek fel positiv programmal, nem mondom most el, hogy mi a teendőnk, hanem véleményem szerint az az egy mindenki előtt világos, hogy itt csakis testületileg tehetünk valamit. S erre nézve okvetlenül szükségesnek tartom, hogy egyországos congresszus gyűljön egybe Budapesten, amely kongresszusnak dolga lesz a teendők megbeszélésére. Annýt azonban már most vagyok bátor jelezni, hogy a kongresszuson leginkább a vallás reformjáról kellene eszmét cserélni, mert meggyőződése az, hogy a zsidó vallás jelen alakjában időszerűtlen, és hogy az igen mélyre nyúló és beható reformokra szorul.

Nem szeretném tisztelt hitsorsosaim, ha szavaim félreértetnének, vagy félremagyaráztatnának, és azért különösen hangsúlyozni óhajtom azt, hogy én a valláson egyáltalán nem szándékozom csorbát ütni; a vallást tisztán, minden megcsönkítés nélkül, kívánom a késő nemzedékek részére megőrizni. Csak azt óhajtanám, hogy legyen közöttünk mielőbb világosság: csak azt óhajtanám, hogy neveljünk gyermekeinkből jó zsidókat, de magyarokat is; csak azt óhajtanám, hogy ezen mozgalmal időt, mint nemcsak egyének, de vallásunk magyarosydására is alkalmast, a legüdvösebben felhasználni törekedjünk. Az államnak, uraim, amint kötelességei, ugy jogai is vannak honpolgáraival szemben. Joga pedig az államnak mindenkitől megkövetelni azt, hogy minden honpolgár magyar is legyen, ez nekünk kötelességünk az állam e jogának mindenütt és minden alkalommal érvényt szerezni.

TÁRCZA.

Egy zsidó királyné.

Berenike, I. Agrippa király leánya, egyike a zsidó történet legérdekesebb nőalakjainak. A görög és zsidó természet ama sajátos vegyülete, mely a herodesi királyi családot jellemzi, benne domborodott leginkább ki. Mily nagy volt része hazájának bukásában, miért nem sikerült Titus császár nevére lennie? Szolgáljon válaszul e kérdésekre Chalkis zsidó királynéja, Racine és Corneille egyik hősnője élettörténeteinek elbeszélése, melynek összeállítását egy imént megjelent tanulmányból vesszük át.

Atyját, Agrippát, az idumeai I. Heródesnek unokáját, gyermekkorában Rómába vitték s ott neveltek fel. Gyakran megfordult a császári palotában; Tiberius fia, a éele egykoru Drusus, barátjává lett; a ravasz Agrippa azonban mihamar belátta, hogy nem Drususé, hanem Tiberius dédunokájáé, Caliguláé a jövő s egész odaadással hozzá csatlakozott. Trónra jutván Caligula, királyi czimmal barátjának adományozta Palaesztina északi részét s utóbb Galileát is. Időszámításunk negyvenkettedik évében ismét egy kézben egyesült ekként Zsidóország.

Jeruzsálemben ütötte fel székét I. Agrippa király. Egészen a zsidó szokások szerint élt egyideig, de a római nevelés befolyása alól végre is lehetetlen volt kivonnia

magát. S midőn amfiteatrumot épített s halálra ítétekkel bajvivásokat rendezett benne, éles ellenzék támadt ellene a zsidó orthodoxyában. Csakhamar bekövetkezett halálát az ég igazságos büntetésének tekintették a jámbor rabbik, s a görögök is, kik a zsidót gyűlötték benne, örömujjongásban törtek ki halálának hírére. Sértésekkel illették leányait, kivonszolták a palotából s kéjházakba állították fel szonraikat.

Agrippa három leánya közül a legidősb, Berenike, tizenhat éves volt ekkor. Fiugyermekeket is hagyott hátra Agrippa, a kit szintén Rómában neveltek. De nem lépett atyjának örökébe. Azon ürügy alatt, hogy még igen fiatal, a római Caspius Fadusra ruházta Cladius császár Palaesztina igazgatását. Nehány évvel utóbb azonban visszakapta az ifjabb Agrippa Palaesztinának északi részét s a szolgálatokért, melyeket a parthusok elleni háboruban tett Rómának, a Genezareth-tó környékét is adományul nyerte Nerótól.

Mig I. Agrippának fia folyton emelkedett a római császárok kegyében, kalandos sors jutott osztályrészül Berenikének. Már mint gyermeket az alexandriai zsidók előjárója, Alexander Lysimachus fiának nevére szánta Cladius császár. De a fiatal völegény még az esküvő előtt meghalt; özvegy nagybátyjához, Heródeshez adták nőül Berenikét s Cladius császár kegyéből egy kis libanoni királyságot, Chalkist nyerte hozományként. Nem sokáig ült trónján; férje, kit két figyermekkel, Bereniciannal és Hyrkannal ajándékozott meg, pár évvel utóbb meghalt; a kis

nyekkel való kereskedésből kizárja. A muszka földesurak és parasztok most gabonájukat és egyéb nyers terményeiket egyedül csak keresztény gabonakereskedőknek vagy más fogyasztóknak adják el és a fenmaradt készleteket inkább el hagyják rothadni vagy férgesek által felemésztetni, semhogy zsidóknak adnák el. Legelső ember, ki erre példát adott és a muszka nemeseket és parasztokat annak követésére szólította föl, Drentelen tábornok annak kormányzó. A zsidók most az ellen az összeesküvés ellen a csárhoz akarnak folyamodni s ha ez nem segítene rajtuk, egész Európa előtt fognak panaszt emelni. — No ez nagyon furcsa lesz, mert abba aztán már csakugyan senkinek se lehet beleszólása, hogy valaki tulajdonát kinek adja el s kinek ne. Kezdetben nehezen fog a kereskedés zsidók nélkül menni, de lassankint majd csak fognak keresztény

Ily értelemben veszem én a reformot. Hogy ez részleteiben milyen legyen, ahhoz ily felhívás szűk keretében hozzá nem szólhatok, az a kongresszus dolga. — A vezérférfiaknak lenne feladatuk kész javaslattal lépni a kongresszus elé, a tagoknak módjában állana azt megvitatni, elfogadni vagy elvetni, esetleg új indítványokkal fellépni.

Ezekből kiviláglik, hogy nem annyira védekezni szándékunk a kvalifikálhatlan rágalmak ellen, mint inkább a botor rágalmazók minden eszközét hatástalanná tenni. Mi érezzük és tudjuk, magyar érzelműek vagyunk testestől-lelekestől, látja is mindenki, kiben egy szikra jóakarata van, válságos időkben be is bizonyítottuk

Fel tehát testvérek! Használjuk fel e mozgalmat, gyűljünk egybe egy kongresszuson, foglaljunk állást és tiltakozunk testületileg a vádak ellen, magyarosítsuk meg vallásunkat is, ami által minden szónál fényesebben fogjuk hirdetni, hogy magyarok vagyunk mindig és mindenütt: Fel testvérek! Használjuk fel e mozgalmat, „itt az idő, most vagy soha.“ Bizonyítsuk be, hogy méltóbb fiai vagyunk e hazának, mint azon szószátyárok, kik olesó szerrel híres emberek akarnának lenni és azért a nemzet békéjét és nyugalma nem átalják feláldozni. — Éppen ez által fogjuk szent vallásunkat annyira megszilárdítani, hogy bátran nézhetünk minden eshetőség elé; éppen ezáltal fogjuk elérni azt, hogy vallásunk szép lesz és tiszta, hogy be fogja ragyogni, mint a nap s fényével elarasztani a földet, s így a legkésőbb utódainknak s maga teljes épségében fentartva addig él, míg a világ áll. Ha ily értelemben fogunk hozzá nagy munkánkhoz, úgy aztán csak a magyar nemzet élhetünk és halhatunk; ha így cselekszünk a magyar nemzettel reánk is fog illeni a nagy költő ama szövege:

„A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely
Áldjon vagy verjen a sors keze,
Itt élned, halmód kell.“

Hazaifui és hitrokoni üdvözléttel

Dr. Szigeti Márton,
megyei orvos.

Alberti-Irsán, 1882. szeptember 19.

kereskedők is akadni és a muszka zsidóknak nem marad más választásuk, mint vagy a vándorbotot, vagy a kapanyelét megfogni.“

Ha soha sem kétkedtünk t. kollégánk hazafiasságában, úgy közleménye végsorainál fogva kénytelenek vagyunk őt hazafiatlansággal gyanúsítani, mert ezek szerint a népboldogító eszmét nálunk is szeretné meghonosítani, megfélemlítve arról, hogy ha ily módon ki is szorítaná a zsidókat Magyarországból, akkor bizony nem a magyar keresztények, hanem derék német szomszédaink foglalnák el hazánkban a kereskedelmi tért. Az igaz, hogy azok keresztények, de hogy valaha oly hazafiak legyenek, a minők a zsidók, — azt kereken tagadjuk. T. kollégánk tehát még a nemzet kárára is hajlandó a hazát a zsidóktól megszabadítani. Valóban dicséretére válik a szeretet vallása képviselőjének e hazafias törekvése.

* * *

Mi is Ábrahám pátriarkaként, ha már elkezdtünk szólani, hát folytatjuk a t. kollégánkhoz való mondókánkat. Ugyan azon számban, melyben fentebbi népboldogító eszméjét közli, helyre igazítja a lapjának 38. számában a „Függ.“ után közölt „Ritualis vérengzés“ című közleményt, megjegyvezvén, hogy a helyreigazítást a „Sz. U.“ után közli. Köszönettel tartozunk t. kollégának minket megtisztelő figyelmeért, de még sem fogja rossz néven venni, ha a fölötti csodálkozásunknak adott kifejezést, miért nem látta ő a súlyos vád demontálását is a Függelenségben, a mely után mi azt közöltük? T. kollégánk meg fog bocsátani, ha egész őszintén megmondjuk, hogy ez ép oly antiszemitikus stikli, minőt a függetlenség elkövetett, mikor a vádat garmond betűkkel s garral hirdette, a demontit pedig petit betűkkel nyomtatva a lap valamely zugában közölte. De ha nem tévedünk, úgy t. kollégánk megtisztelő figyelme guny akar lenni s mintegy kétkedve hitelességünkben mutat rá lapunkra, mint a demontit forrására. Ily körülmények körött jónak látjuk hitelességünk bizonyítására az eperjesi törvényszék e tárgyban hozott ítéletét ide igtatni:

„Az eperjesi kir. törvényszék 2459. sz. a. kelt végzésével a „Függetlenség“ ez idei angusztus 17-iki számában megjelent közlemény folytán, a keresztény Szandek Halysa

országot bátyjának, II. Agrippának adta a császár s ennek udvaránál tölté özvegyiségének első időszakát Berenike.

Gonosz rágalmak keltek szárnyra az ifju özvegy ellen; eljutott azok híre Rómába is, kizsákmányolták a Titus és Berenike közt tervezett házasság meghiusítására s a rossznyelvű Juvenal már egy gyémántról is beszélt, melyet „a barbár Agrippa“ azon országban, hol a disznókat kimélik, szeretett nővéreinek ajándékozott. Hogy élet vegye a rágalmaknak, nőül ment Berenike Polemon szilicziai királyhoz. E házassága sem tartott sokáig. Férjének erkölcstelensége miatt felbontotta azt kevéssel a zsidó fölkelés kitörése előtt s 66-ban már ismét Jeruzsálemben találjuk, hogy eleget tegyen jámbor fogadalmának, áldozatot mutasson be s levágassa haját.

A római kényuraság orgiáit ülte ekkor a szent városban. Berenikének s nemsokára odaérkezett bátyjának igen nehéz állásuk volt. Jobban ismerték, mint Jeruzsálem háborgó lakossága, a tómaiak roppant hatalmát; Agrippa a nép előtt ismételve tartott beszédekben fejtette ki, mily örült balgaság lenne felkelni a rómaiak ellen; figyelmeztette őket a háboru gyászos következményeire, a város és a templom bekövetkezhető romlására s Berenike könyeivel támogatta érveit. Szavai nem is maradtak hatás nélkül, de midőn azt kívánta, hogy engedelmeskedjenek Florusnak, a gyűlölt helytartónak, szidalmazni kezdtek s menekülnie kellett az elkeseredett nép haragja elől.

Távozása után kitört a fölkelés, föléggették Agrippának s Berenikének palotáját s elkobozták Galilában egy

hozzájuk intézett pénzszállítmányt. Felhiva Vespasián által, háromezer főnyi segédcsapattal jelent meg Agrippa a római táborban. Harcolnia kellett saját hitsorsosai ellen s midőn Nero halála után Rómába küldte Vespasián fiát, Titust, vele ment Agrippa is, az örök városban maradt Vitellius kormányának elejéig s alkalmasint előkészíté utját Titus trónra emelkedésének. Hasznos szövetséges társa volt Berenike, ki szépségével elbűvölte az ifju Titust s kincseit rendelkezése alá bocsátotta. Nem lehetetlen, hogy a római császári diadém fénye által dicsvágyó ábrándokba ringatott nőtől indult ki az egész terv. Tetszetős lehetett a mérsékeltbb gondolkozású zsidók előtt is a gondolat, hogy Palaesztina egy zsidó király alatt egyesíttessék és zsidó császárné vonuljon be Rómába.

Keserü csalódás várakozott mindnyájukra. A római uralom rettentő nyomása annyira elkéséríté a zsidók többségét s oly gyűlöletké tette a rómaiakat, hogy a kibékülés nem volt immár lehetséges. Elhangzott a mérsékeltbbek szava, a szélső pártok ragadták kezeikbe az ügyek intézését. A mi ezután történt, eléggé ismeretes a történet lapjairól. Vespasián elutazása után Berenike kedvese, Titus lett a hadjárat vezetőjévé s elfoglalta s feldulta Jeruzsálemet.

Vele ment Rómába Berenike is. Mily érzelmek járhatták át kebelét a diadalmenet láttára? A herodesi birodalom visszaállításának reménye el vala immár temetve Jeruzsálem romjai alatt. Titus fel is hagyott immár a külön keleti birodalom fantasztikus eszméjével. Miért is bo-

szolgáló kis fiának ritualis körülmetélése miatt Lichtig Samu, Guttman Samu és Holstein zabovai izraelita lakosok, továbbá Koscharek bártfai metsző ellen megindított büntető eljárást, miután a közleményben foglalt vád a megejtett vizsgálat nyomán teljesen alaptalannak s csakis a Lichtig Samu ellen irányzott s annak megrontására célzó rosszakaratu koholmánynak bizonyult, végkép megszüntette. Megjegyezzük, hogy a törvényszék meghívására a vizsgálatban egy Budapestről meghívott Rókus-kórházi orvos is részt vett. Lám t. kollega ur ez a zsidó lap nem a levegőből kapja a híreket s nem is hajhászsa a tendentiosus híreket, hogy ezekkel más hitfelekezet ellen izgasson.

* * *

Az elferdítés tudvalevőleg legelméesebb taktikája az antiszemitikus lapoknak s noha a „Függetlenség“ e dologban egészen a mesterségig vitte, mégis túl tesz rajta hozzá méltó bajtársa „Jász-nagy-Kun Szolnok“. Ez ugyanis 38. számában a következőket közli: „Zsidó gyilkosság. Német-Palánkán egy csendőr, mivel szüleit a zsidók tönkre tették, öt zsidót agyon lőtt felindulásában.“

Vessük csak össze a gyönyörűség mákvirág lap haszontalan kósza hírét a főv. napilapokban ez esetet híven ecsetelő hirrel: „E hó 7-én Uj-Palánkán egy örvongó csendőr borzasztó gyilkolást vitt véghez. Négy embert lőtt, egyet megsebesített, azután magát lőtte agyon. A rémes büntettről ezeket írják: Kohn Adolf palánkai kereskedő f. hó 7-én leánya kézfogóját tartotta, mldön javában folyt a mulatság. az átellenben levő csendőrségi laktanyából Salamon Károly csendőr hirtelen berohant a szobába s revolvert rántott elő, hihetetlen gyorsasággal, mielőtt a megrémült vendégek közül valaki megakadályozhatta volna, öt egyént, névszerint magát a házigazdát Kohn Adolfot, Naderny Józsefet, Singer Ignácot és Steinhach Jakabot, továbbá Wolf Adolfné agyonlőtte s egy más egyént sulyosan megsebesített. Mindez pillanat műve volt s az iszonyu vérengzés annyira lebilincselte az egész násznépet, hogy a dühöngőt szabadon engedték menekülni. Ez, amint az utcára kiért, több lövést tett a levegőbe, mire a szomszédok összefutottak s a násznép is magához térve, jajveszékelve kicsődült az utcára s

a tettet leakarta tartóztatni, de mielőtt ezt teheték volna, a csendőr sziven lőtte magát. A vizsgálatot megindították s kiderült, hogy Salamon akként jutott a nagyszámu töltények birtokába, hogy a parancsnok és a többi legénység távolléte alkalmával az asztalt, melyben a töltények elzárva voltak, feltörte s azokból 25 darabot magához véve egyenesen a kézfogót tartók szobájába ment. Átalában az a vélemény, hogy Nagy Salamon szerelmi csalódás miatt, örvongási rohamban követte el a borzasztó tettet.“

A ki ezek után nem declarálja gaz izgatásnak a tények ily formán való elferdítését, minő a szóban levő, az vagy nem akar, vagy nem tud helyesen gondolni és következtetni.

* * *

Ha a keresztények Messsiása már meg nem jött volna, azt kellene hinnünk, hogy eljövetele idejében élünk, mert egyik népboldogító eszme, a másikat éri, mióta Istóczy a világ megváltását kezdte hirdetni. Így Csegléden az utóbbi napokban nyomatott felhívásokat osztottak szét a nép között, melyben felszólítják a polgárokat, hogy lépjenek be az alakítandó „zsidót nélkülöző“ társulatba. A felhívásból egy példányt Cseglédváros polgármestere hivatalból beküldött Földváry Mihály Pestmegye alispánjának s jelenti, hogy miután ebből nem tűnik ki, hogy valmely bűnös cselekményre következtetni lehetne, egyéb intézkedést nem tartott szükségesnek, mint hogy a városi tanács által utasította a kapitányt, hogy a netán megindítandó mozgalom esetén éber figyelemmel legyen, hogy botrány vagy éppen üldözés ne fejlődjék ki. A felhívás szövege szószerint a következő: „Tisztelt polgártársak! Az európaszerte napirenden levő antiszemita mozgalomból kiindulva, tudatjuk minden becsületes érzelmű, (?) nemzeti kereskedelmünk, és iparunk boldogulását óhajtó lakostársainkkal, hogy Cseglédváros kebelében „zsidót nélkülöző“ társulatot akarunk alakítani, s kik ezen célunkat hajlandók pártolni, honfui tisztelettel kérjük a hozzánk csatlakozásra s a majdan köztudomásra juttatott időben, a további teendőkben segélyünkre lenni. Célunk: minden, zsidó által kezelt üzletet a mennyire csak előlegesen is lehet, nélkülözni, s így a keresztény kereskedő és iparosság pártfogását. Isten velünk! A szervező bizottság.“ Úgy látszik a szervezőbizottság még

csátkozott volna veszélyes vállalatokba a fél birodalomért, midőn csak néhány évig kellett várakoznia, hogy beülhesen atyjának egész örökébe?

Ezen időponttól várta Berenike is házassági ígérének teljesítését. Addig is a császári palotában élt: Titus nejét tisztelték benne s a hizelgésre mindig kész athéniak szobrot állítottak „Berenike Juliának, a nagy királynénak, Julius Agrippa király leányának, nagy királyok ivadékának s a város jötevőjének.“ Még mindig birta Titus szerelmét is, ki annyira féltékeny volt reá, hogy megölette a Berenikével való viszony gyanujába fogott Caecinát.

Elhunyt Vespasian, minden pillanatban várta megvalósulását reményeinek Agrippa leánya. Ám alig lépett a trónra Titus, nyomban elküldte Rómából kedvesét. Mi lehetett oka e váratlan kegyvesztésnek? A római nép idegenkedése egy idegen nőtől kényszerítette-e Titust megválni a szeretett hölgytől? Dio Cassiusnál olvassuk, hogy a zajongó cinikus bölcsék közül egyet megostoroztatott, egy másikat lefejeztetett a császár. Nem valószínű hát, hogy befolyásuknak engedett volna. Berenike eltaszítását részint testvérének, Domitiannak cselszövényei, részint a zsidó propagandától való félelem okozhatták.

Berenike a maga módja szerint jámbor volt s a koral alkalmasint még fokozódott jámborsága. A nagyszámu római zsidóság, melyet a felkelés leverése után oda hurczolt foglyok is megsaporítottak, gyakran keresett és talált is támogatást a császári palotában élő gazdag és előkelő zsidó hölgnél. Egész zsidó propaganda alakult ek-

ként a császári palota körül s felkeltette az állami valláshoz szigoruan ragaszkodó orthodox rómaiaknak s a császári kegyért versengő udvaroncoknak féltékenységét. Ehhez járultak Domitian ármánykodásai is. Titus előbbi két házasságából nem maradt figyermek; nagy érdekében állott megakadályozni a császár harmadik házasságát. Ha eltávolítja Berenikét, feltehetette, hogy Titus nem fog más nővel házasságot kötni. Ezért nem nyult a római udvar szokásos eszközeihez, a méreghez vagy törhöz. A holt Berenikét talán elfelejthette volna Titus és más feleséget vesz. Jobban célt ért az által, hogy felizgatta a zsidóellenes római népet az idegen nő ellen. Titus számüzte Rómából kedvesét, de más nőt nem is szeretett többé.

Nem tudjuk, merre vette utját a Rómából számüzött zsidó királyleány, alig valószínű azonban, amit Dio Cassius ír, hogy még egyszer visszatért az örök városba. Egyszerűen elhagyatva fejezte be életét alkalmasint kevéssel, számkivetése után. Titus Flavinus is csak kevéssel élte tul megváltását a szeretett nőtől. Csaknem oly szomorú volt halála, mint a zsidólegenda elbeszéli. Nem fészkeltek ugyan legyenek ágyában, hogy halálra kinozzák, de a jéghideg hó fürdő döntötte sirba, a melyet testvére, Domitian készítette számára. Halálos ágyán hallhatta még vágatását a paripának, melyen testvére Rómába sietett, hogy császárnak kiáltassa ki magát a praetoriánusok által. P. N.

sem tartja egészen biztosnak a hőstettéből reá háramló dicsőséget, különben csak oda iktatta volna becsületos nevét.

* * *

A népboldogításra célzó törekvés gyanánt kell még tekintenünk azon hirt, mely szerlnt itt a fővárosban egy fiatal zsidó pap (szeretnénk a szeme közé nézni) közreműködésével oly forma reformközség alakulna, a minő 1848-ban Horn Ede vezetése mellett egy ideig főállott s Windischgrätz által felosztott. Hogy mire való a tervezőknek az a község. valósággal nem értjük. Nekik, ugy lát-szik, nem kell a zsidó vallás, no hát keresztelkedjenek ki, hisz nem gátolja őket abban senki. Ezt tehát megtehetik s akkor, ha zsidó és keresztény részről egyaránt meg is fogják őket vetni, legalább nevetség tárgyává nem tesz-
szik majd magukat. Mihelyt azonban a zsidó vallás reformálásához fognak, nevetség tárgyává válnak, mert va-lamint az ebre nem bízzák a hájat, ugy nem bízzák egy süldő papra meg néhány kliens nélkül szükölködő orvosra és szellemi proletárra a zsidó vallás korszerűsítését. Eh-hez egy negyedik Mózes kellene, de az tudunkkal eddig még meg nem született.

Bibliafejtegetési tanulmányok.

írta: Steiner Ignác, Léván.
(Ujabb *közlemény.)

Mai napság a biblia magyarázata körül a פֶּרֶדֶם-nak*) csak utolsó három betűje jó alkalmazásba, a szószékről s egyebünnen hallani szócsavarást és szóferdítést eleget, de rendszerből, logikából és grammatikából éppen keveset, ugy, hogy nem egyszer odavághatná az ember ama dor-maskita módjára: „Meddig silányitod agyan az írást?“ Hallasz felvetni száz meg száz kérdést, midrast, gemaraht nyakra-főre idézni, egész gordiusi csomó bonyolódik össze a bibliai szó köré: és mit látsz? Egy kenderszálfoszlány ol-datik le a csomóról! Ha ezen nem okulsz, akkor vagy tu-datlan vagy eretnek, vagy pedig mindakettő vagy.

Mondják Rasiról, hogy a talmud értelmezésében nem idegenkedett a szöveg igazításától sem; ha valamely szó-nál fenakadt, ha az a maga keretébe egyáltalában nem illett, hát biz ő eme javaslattal; „הֲכִי גֵרְסִינִן“, előállott, és csakugyan a talmudnak nem egy helye Rasi javaslata alappján változtatott meg. Ellenben az ő unokája Jakob b. Meir**) nem volt barátja a szövegmásításnak. E különböző magyarázati eljárásnak megvannak a maga okai. Ugyanis Rasi a maga egyszerű észjárásánál fogva látván, hogy a talmud önmagával ellentmondásban van, a bajt gyököstül kiirtotta s az ellentmondást a másolóknak róttá fel hibául; nem ugy Rabbenu Tam! Nem volt olyan ellenmondás, a melyet ő pilpulistikus modorával ki nem egyenlithetett, nem olyan szó, a melyet ő egy kis logikaficzamitással akármely keretbe be nem illeszthetett volna. Az ember csodálattal telik el ilyen lángészszel szemben, de nem kíván belőle részt. A baj elharapódzott, s a talmudból a bibliára csapott át, itt is ott is a régészetet, történetet s nyelvtant mel-lőzhetőnek vagy mellékesnek vélték és a fősulyt a chari-fuszra fektették. Lett aztán oly bibliai magyarázat, mely az ezeregyéj képzeletdus meséivel méltón versenyre kelhet. Szolgálunk egy-két illusztrációval! A vörös tenger part-ján elzengett dalban olvassuk: מִי בְּמוֹכָה בְּאֵלֶם ה' מִי בְּמוֹכָה

נֶאֱדָר בְּקֶדֶשׁ. Itt első pillanatra mindjárt feltűnik, hogy az első בְּמוֹכָה szónál a kezdő kaph betü rafeh, a második pe-

*) E szónak négy betűje tudvalevőleg a biblia-magyarázat négy mód jára utal, t. i. פֶּשׁוּט=egyszerű szó- vagy tárgy tartalom; רֵבִוּוֹן= rejtlés, alattomban rávezetés; דִּרְרֵשׁ= különböző szabályok alkalmazása által való következtetés vagy kifejtés; סוּד= mistikus magyarázat.
**) Közönségesen Rabbenu Tam névvel említve.

dig dráges lene-vel van ellátva. Semminemü grammatikai indok nem parancsolja vagy tanácsolja ezen másítást. Az egész versszak a pontozók (בְּקֶדֶשׁ) működésének nyomát hordja magán, magyaritva, értelme pedig ez: „Ki olyan az istenek közt, mint te Isten! ki oly felmagasztalt a szentségben mint te!“ Itt megengedtetik, hogy léteznek az egy Iste-nen kívül még más istenek, csak hogy nem hasonlók hozzá, továbbá, hogy vannak, kik felmagasztaltak a szentségben, azonban nem oly fokban mint Isten. Éppen ezt akarták a b.blia rendezői kikerülni; azért a בְּאֵלֶם szövbán a jod-ot ki-küszöbölték, ez alakban az „némának“ is vehető, a másod-
dik félversben pedig בְּמוֹכָה-t a dáges által félreismerhet-lenül elválasztották az előző kérdőnévmástól és szorosán egybefűzték a következő נֶאֱדָר בְּקֶדֶשׁ szókkal, így az egé-
szben más értelmet ad, t. i. „ki olyan, mint te, ki felmagasz-taltatol a szentségben?“ Ezen változtatások magukban véve ugyan csekély értékűek, de bizonyára inyére vannak olyan népnek, melynek monotheistikus fogalma olyan élesen határtolt. Egy harmadrangu commentator, kinek pontozók-ról, grammatikáról sejtelve sem volt, a dolgot másképpen magyarázza. Ő is megűtközött az érintett dágesen, de za-varba nem jött miatta. Élt a birák idejében egy Efrajim tör-zsökbéli Micha nevü férfi, ki házában bálványt állított fel, meg melléje papot is fogadott. Ezen bálványt a daniták, midőn Lajis hódítására indulnának, elragadták azt tőle s papostul a nevezett városba vivék. Régi birtokosáról a bál-vány מִיכָה פֶּסֶל-nak neveztetett. (I. Birák 17. és 18. r.) A mi commentatorunk a fölösleges dágest eme Michával hozza kapcsolatba. Idézzük ismét a szóban levő verset! „Ki olyan az istenek közt, mint te Isten?“ Ha mármost a folytatólagos kérdésnek kezdete a nyelvtani szabály szerint olvastatnék מִי בְּמוֹכָה (mi cha—maucho), a szóhangzás után indulva, abból Micha t. i. az ő bálványa volna kivehető, s oda ma-gyaráztatnék, hogy az istenek közt Micha bálványa ha-sonló Istenhez. Ezt pedig Mózes és az izraeliták az ő hym-nusokban kikerülni akarták, hangoztatván: מִי בְּמוֹכָה (mi ka—mancho) és evvel minden félremagyarázás és felreér-tés elesik. — Szörnyü elmés!

Még egy példát. גְּמִלִים מְנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם (Gen. 32, 16.) Ehhez a midras azt jegyzi meg: וּבְנֵיהֶם בְּנֵיהֶם A tevéfiak, a himek. Kérdés: Mi indította a midrast ilyenü értelme-zésre? Felelet: A talmudban említettik: Ha valaki azt mondja társának: szoptató tehenet adok el neked, akkor a borjat nem adta el, mert ő csak azt jelentette ki, hogy a tehén tejelő. Ha azonban azt mondja: szoptató szamarat adok el neked, akkor a vemhet is eladta, mert a szamarfej nem lévén használható, a szoptatás csakis az eladandó ve-hemre vonatkozatható. Midőn tehát a szentírás azt mondja, hogy Jákob 30 szoptató tevét küldött Ezsaunak, már a te-vefiak mint hozzátartozók bennfoglaltatnak, minek jegyzi hát meg a sz. írás: fiakkal együtt? Azért mondja a midras: A fiak a himek, nem pedig a fiatal tevék, mert ezek a szop-tató tevék kifejezése alatt már felsoroltattak. — Szegény Jákob! Ilyformán lehetett terajta a hatvan darab tevé ki-vül még néhány darabot meg lehetett venni, hacsak nem akartad, hogy bátyád tevetejjel jóllakjék. No, de vigasztal-
lódjál, hiszen nem szálltak a barmok idegen kézre!

(Folyt. köv.)

A tizza-eszlári esethez.

Vogel Ancsel kinvallatásáról a következő részletesebb tudósítást közöljük:

F. hó 19-én Vogel Ancsel a nyiregyházi kir. ügyész-ség által kihallgattatva következőket vétette jegyzőkönyv-be: „Vogel julius 20-án fogatott el s hozatott Nyiregyhá-

zára, hol a vizsgálattal megbizott Bary aljegyző elé vezették. Ez kétszer felpofosztta őt s felszólította vallja meg, honnan vette a dadai hullát. Vogel azt állította, hogy 20 tanuval igazolhatja ártatlanságát, de Bary azt mondta neki, hogy majd meglátja, hogy be kell vallania mindent. Vogel Tiszalökre vitték, oda ment a vizsgálóbíró is s ott még egyszer felszólította vallomásra Vogel, különben verni fogják őt. — Bary aztán magára hagyta Vogel s a szobába egy magas, erős férfi lépett, kit Vogel nem ismert. Ez azt kérde Vogel, hogy ismeri-e őt s a mint Vogel e kérdésre nemmel felelt, megmondá, hogy ő a csendbiztos. A csendbiztos felszólította Vogel, valljon be mindent, mert ellenkező esetben ő a bíróság által fel van hatalmazva Vogel ütlegettetni. Még más egyébbel is fenyegeté a csendbiztos Vogel, de ez annyira meg volt rettenve, hogy ezeket meg nem értette. A csendbiztos ezután korsó vizet s sörös poharat hozatott s Vogel kényszerítette, hogy egymásután abból több pohárral hajtson fel. Már mintegy 5—6 pohár vizet megivott, midőn Karancsaj József kir. fogházör, kinek feladata volt a pohártöltés, a korsót véletlenségből eltörte. Karancsajt a csendbiztos veder vizért küldte s Vogel kénytelen volt a vederből a pohárral meríteni s ismételve jnni. A csendbiztos még egyszer felszólította őt, hogy valljon, de Vogel egyáltalában nem volt képes beszélni, mert hányni kezdett. A csendbiztos egy pohár pálinkát ivott s Vogelnek is adott. Vogel megköszönte a kínálást, de kénytelen volt a szilvapálinkával telt poharat kiinni. Aztán hátraköték kezeit s a csendbiztos és a pandur haját tépték. Miután ekkor sem vallott, megparancsolta neki a csendbiztos, hogy mesztelenre vetkezzék. A mint Vogel levetkezett, a csendbiztos a szomszéd kamarába küldte őt, hogy ott feküdjék a szalmára, majd megköti lábait. Ez azonban elmaradt, hanem a csendbiztos az udvarra küldte őt ki s megparancsolta a talyigán ülő pandurnak, hogy kösse Vogel talyigát húzó ló elé s úgy vigye őt Tiszaeszlárra. Ily módon kellett Vogelnek az üggető ló elé kötözve megtenni a Lök és Eszlár közti utat.

* * *

A huszti jegyzőkönyvet a nyiregyházi kir. törvényszéknek átküldte a máramaros-szigeti törvényszékhez azzal a megkereséssel, hogy a tutajosokat még egyszer hallgassák ki, mert az említett jegyzőkönyveket, melyekben tudvalevőleg Matej, Herschkó s Csepkanics tutajosok azt vallották, hogy őket kinzással vattatták, közigazgatási s nem birói hatóság vette fel.

* * *

A huszti jegyzőkönyv következőleg hangzik: 58/1882 k. i. Jegyzőkönyv, Elővetetett Huszton mint az izai körjegyzőség ideiglenes székhelyén 1882. évi aug. 22-én d. u. 4 órakor a szeklenczei községi előljáróság által az alólirt izai körhöz tartozó Szeklencze községbeli lakosok kérelme folytán. Jelenlevők az alólirtak. Mely alkalommal Csepkanics Jura, Audriu, Máthé Ihnát Jura és Herskó Dávid mindnyájan szeklenczei lakosok személyesen megjelentek és előbb említett Csepkanics Jura Audriu élőszóval előadja, hogy ő Sréter Salamon és társa bustyaházi lakosok és fakereskedők által fatutajozáshoz fel levén fogadva, folyó év tavaszán több társaival fatutajozással Szeged felé utra kelt, a tiszadadai határon kikötöttek s társai a faluba mentek, őt magát pedig az ott vesztegelt fatutaj mellett hagyva, ő ott maradt s ételkészítéshez fogott, e közben észrevette, hogy egy hulla közelit a tutajhoz, de ijedtségében fel nem ismeré annak nemét, ezután jöttek társai s leültek a készített étel fogasztásához, mely közben megmondván társainak az általa látott esetet, ők hitelt nem akartak neki adni s így történt, hogy ők nem mentek el, a tutajtól tovább haladt s oda nem messze egy fűzfabokornál megállott hullát megnézni, de jövén egy általuk nem ismert tutajos szolgál, kinek Paczkán Vaszili nevét csak később tudták meg, annak tudatára adták s az ment

előre s így ők mindnyájan utána mentek megnézni a hullát s meggyőződtek a tényről, hogy a hulla egy női személy. Máthé Ihnát Jura és utóbb említett Herskó Dávid a Csepkanics Jura Audriu előadása mellett mindezekben szóról szóra nyilatkoznak. Ezek után mind a hárman egyhangulag előadják, hogy az előbb elmondottak után egy a faluban való csász bement a községbe az esetenek a bírónál való megjelentése végett, de miután a vízből kihuzott s a partva tett hullára a varjuk rászáltak, a csász visszajöttét be nem várva, a hullát eltemették s csak ennek végeztével jött ki a bíró, ki az esetről tudomást szerzván, 60 krajczár pálinkárávalót adott nekik díjúl s utának bocsajtotta őket. Haladtak Szolnokig de nem tovább, mert ott egy csendbiztos és csendlegények által megállítottak, s elfogattak s a panaszló három egyéne kívül még a velük volt tutajos társaik Hetska Jura Paraszécsen, Szavinecz Péter, Severe János, valamint az előttük ismeretlen Paczkán Vaszili is elszállítottak a nyiregyházi börtönbe, hol t. i. Nyiregyházán a valóságos tényről vallomást tettek ugya miként történt és a minek tanúi voltak. Onnan pedig a csendbiztos által Tisza-Lökre lettek szállítva s ott ismét vallomástételre felszólítva, de miután a már Nyiregyházán tett s a valóságos ténynek megfelelő vallomással a csendbiztos meg nem elégedett, veréssel kényszerítette őket újabbi más vallomástételre, de ők, miután egyébről mit sem tudtak, az adott vallomásnál maradtak. De azután komolyabb fordulatot vett a dolog, összekötözték őket és így hol bortal, hol pedig csendbiztosi ostorral verték őket agyba-főbe kegyetlenül s arra lettek kényszerítve, hogy a csendbiztos által diktált azon elérni óhajtott vádat ismételjék, miként a hulla Smilovics Jankel által lett nekik adva a célból, hogy azt egy rendelt helyre tutajozzák s így miután kegyetlenül lettek kinezva s a kívánt célnak hajolt is Máthé Ihnát és Herskó Dávid, kijelentvén azt, hogy ily körülmények közt az apjukra is vallanak, bármilyféle soha meg nem történt büntettet, mintsem tovább hagyják magukat kinezatni; de Csepkanics Jura, daczára a kinzásnak az adott igaz vallomás mellett megmaradt. — Ezen előadásuk után a községi előljárósághoz fordulva, kérelmük oda terjed, hogy az iránti utbaigazitást nyerjenek, mikép ezen rajtuk elkövetett ok nélküli kinzás miatti panaszukat, nem különben a kialkudott bérből még fizetetlen maradt 388 frt bérük, valamint az elzárva tartott 5 hétre eső, legalább 18 frt napidijuk megtérítése iránti keresetüket hova s ki ellen intézzék? Ezzel a jkv. felolvasása után helybenhagyva aláíratott. Kmft. (következnek az aláíráások.) Végzés. Ez ügybeni utasításadás illetve elintézés végett eme panaszos kérelem a szolgabírói hivatalhoz beterjesztetni rendeltetik. Miről érdekeltek ennek nyomban történt kihirdetése által értesítették. Kelt stb.

* * *

Az „Egyetértés“ a következő táviratot közli sept. 22-én; Scharf József ma jegyzőkönyvileg fejezte ki azon határozott kérelmét, hogy Móricz fia az engesztelési ünnepre templomba vezetessék s általában Nyiregyházáról a vármegye kezéről elbossáttatván, rokonainál helyeztessék el. A jegyzőkönyv, mely erről fölvétetett, a védőnek kiadatott s azt dr. Heumann ügyvéd átvette!

LEVELEZÉSEK.

Nagyvárad, 1882. szeptember havában.

Tisztelt szerkesztő ur.

A „Szombati Vjság“ legutóbbi számában Ungvárról egy magát meg nem nevező elég gyáván „Veritas“ név alá rejtőző egyén személyemet galád módon támadja meg.

Miután nem tudhatom, vajjon a „Veritas“ név alatt nem valami utczai suhancz rejlik-e (irdodorát tekintve ezt gyanítani lehet*) az „Ung. Jüd. Bote“ és reám mint volt szerkesztőjére mondottakat válasza sem méltatnám, ha becsülem ellen merényletet nem követ el, amit szó nélkül nem hagyhatok. Nevezett közleményben ugyanis az állittatik, hogy előfizetéseket szedtem be és azokat a lap beszüntetése után sem küldtem az illetőknek vissza. Itt Veritas uram tudva hazugságot mondott. Mondom tudva, mert miután oly nagyon feljajdult, jogosan feltehető róla, hogy ő is a szerencsétlen áldozatok egyike és így tudhatta, hogy előfizetéseket én egyáltalában nem fogadtam el, és ha valakitől ott helyben átvettem is előfizetési pénzt, azt azonnal a kiadónak Pollatsek Miksa urnak szolgáltattam át.***) Nálam tehát az előfizetésekből egyetlen egy fillér sem maradt. Megjegyzem azonban itt azt is, hogy a lap beszüntetése után Pollatsek urral legott leszámoltam, követeléseit kielégítettem és a befizetett pénzek visszaküldését kötelességévé tettem. Hogy Pollatsek ur azt nem azonnal eszközölte, magyarázatát abban találja, miszerint több héten át fürdőben időzvé, csak utóbbi napokban érkezett haza.

Ungvárról aug. 29. történt elutazásom előtt ismét felkértem Pollatsek urat a nála levő előfizetési összegek visszaküldésére és ő ezt nekem határozottan meg is ígérte. Megtette-e már? nem tudom. — Mindenesetre megkivánható attól, ki mást a nyilvánosság előtt meghurczolni és becsületében gázolni akar, hogy ezt csak is alapos információ alapján tegye, mert másként nagyon nehezen hárithatja el magáról a „rágalmazó“ megbélyegező elnevezést.***)

Gábel Jakab.
néptanító.

Tisztelt szerkesztő ur!*)

Fellette lekötelezett engem tisztelt Fischmann J. ur a „hatóv sebadkum“ stb. helyreigazításomnak tüzetesebb méltatása által, melyben a dolog lényegét illetőleg, hogy t. i. az érintett tétel csakis pogányokra és kizárólag háboru idejére vonatkozik, természetesen egyet ért velem, sőt ő tovább is megy, ezen mondatot csupán a (rég) egyiptusokra vonatkoztatván.

Nincs ugyan szándékom ebbeli állítását megczáfolni. De miután figyelmemet erre felhívni szives volt, indítatva érzem magamat ezennel kinyilatkoztatni, a miben különben t. Fischmann ur maga sem kételkedhetik, miszerint az általa állításának indokolására felhozott idézetek előttem is ismeretesek valának. Hiszen a „Rison lection“ jegyzete, mely egyszersmind az Abóda z. 26a lapon levő Tószafothra utal, éppen a „hatóv sebaakum mondat mellett mint oldaljegyzék áll; a Mekhilta és Rási (Exod. 14. 7-hez) pedig ugyanott a „Nachlath Jákob“ című Szófrim kommentárjában, mely az újabb talmudkiadásokban szintén a szöveg mellé van nyomtatva, idéztetnek. Hanem én a szóban levő mondatnak „Micri“ variációját azért mellőztem, mivel ellene e kifogás tételik, hogy a szentírás nyílt parancsával: ne utáld meg a Miszrit“ (Deut. 23, 8.) ellenkezik, én pedig minden lehető ellenvetést ki akartam kerülni.

A mi az általam — különben nem is mint magamét — közlött interpretációt illeti, biztosítom t. Fischmann urat, hogy egy perczig sem szünik meg iránta való nagybecsülésem, ha ezen magyarázatot nem is fogadja el. Ez izlés dolga, és de gustibus non est disputandum.

*) G. ur meg fogja engedni, hogy mi is értünk valamit az írásmódor megítéléséhez, de mi nem vagyunk képesek a szóban levő levél styljéről utczai suhancz íróra következtetni. Sok függ attól, hogyan olvassák a levelet. Szerk.

***) Tudtommal P. M. nem volt a lapon mint kiadó feltüntetve s azért a szerkesztőt kell annak tekinteni. Levelezőnk állítása tehát szerintünk is helyes combination alapszik. Szerk.

)) Levelezőnkől a napokban levelet kaptam, melyben azt mondja, hogy téves információ alapján írta a szóban levő tudósítást, mert G. ur a napokban ott járt, hogy az ügyet rendbe hozza.

*) Véletlenül elkésett. Szerk.

Végre legyen szabad még egy kis észrevételet tennem. Tisztelt F. ur cikke azon félreértésre adhat alkalmat, mintha a Szófrim traktatus egy része volna a Mekhiltának, valóban pedig ezen két mű nem csak hogy semmi összeköttetésben nincsen, hanem a Szófrim tr. sokkal későbbben is iratott a Mekhiltánál

Kiváló tisztelettel

L—n K—n.

KÜLÖNFÉLÉK.

Mai számunk a hármás ünnep miatt három nappal előbb jelenik meg.

— **Gyulai Pál az antiszemitizmusról.** Gyulai Pál pénteki egyetemi előadásán érdekes megjegyzéseket tett az antiszemitizmusról. Petőfiről szólva, említette, hogy midőn 1848. elején némely helyt (főképp Pozsonyban és német városokban) mozgalom indult meg a zsidók ellen, mily élesen és minő felindulással támadta meg Petőfi e mozgalmat. — Csakhogy — mond Gyulai — ez izgatás akkor inkább csak elszórva jelentkezett s különben is a forradalmi idők a nemes mellett sok aljast is felszínre hoznak. Ma azonban némelyek egész nagy razziát akarnak a zsidók ellen indítani. Mindig lesznek egy fajban olyanok, kik kihívják és igazolják a neheztelést és megrovást, de semmiképen sem az oly bünös agitációt, mely azonkívül, hogy a józan politikával sem fér meg, lábbal tapodja a civilizációt és humanizmust s meggyalazza Deák és Eötvös emlékét. Efféle mozgalmat valóban nem érdemeltük meg mi magyarok. A hallgatóság megéltjezte a tanár szavait.

Kántor tanítók. Az ungvári izr. népiskolánál egy nemrég megürült tanítói állomást nem képesített tanítóval töltötték be; tudunkkal ez már a második oklevél nélküli tanító ebben az iskolában. E ferde eljárást már azért is kell kárhóztatnunk, mert újabb idő óta egy intelligens ügyvéd áll az ottani iskolaszék élén, kitől a törvény tiszteletben tartását már állásánál fogva is elvárhatná az ember. Hajlandók vagyunk hinni, hogy a nevezett állomásnak ily módon való betöltése csak az idő rövidege miatt történt s hogy lesz rá gondja a tanfelügyelőnek, hogy a törvénynek eleget tegyenek.

— **Az országos rabbiképző intézet felső tanfolyambei** „homiletikai egyletének“ ez idei tisztikara a f. hó 17-én tartott közgyűlésen következőkép alakult meg. Elnök: Steinherz Jakab. Alelnök: Swarcz Miksa. Titkár: Herzog Manó. Bizottsági rendes tagok: Feldmann József, Kohn Ármin. Bizottsági póttag: Pinkusfeld Samu.

— **Elsötétült zsinagóga.** Ma este a dohány-utczai zsinagógában, az isteni tisztelet alatt, míg az egyház egészen megtelt, hét órakor egyszerre minden légszeszláng kialudt és a zsinagóga egészen elsötétült. Rendkívüli rémület keletkezett; sokan az ajtót keresték, de nem találták. A hölgyek jajgatni kezdtek, az idegesebbek ájuldoztak, heten teljesen elalélva rogytak össze. Margé gabnakereskedő nejét, ki szintén az aláltak közt, félhalva szállították lakására. A tolongásban néhányan meg is sérültek.

— **Antiszemitizmus az operában.** A bécsi dalműszínház előcsarnokában tegnap az előadás megkezdése előtt egy fiatal ember a jegyszedőknek avval a megbizással adta át egy pozsonyi antiszemita német ujság számos példányát, hogy azokat a közönség között osztogassák szét. E lap Simonyi Iván képviselő beszédét tartalmazta, melyet ez a drezdai kongresszuson felolvasott. A fiatal ember e lapot a szomszédos kávéház vendégei között is osztogatta. A jegyszedők egyike megmutatta a lapot egy rendőrnek, ki rögtön lefoglalta az összes példányokat.

— **Az izraelita anyakönyvek** egyöntetű vezetése tárgyában a vallás- és közoktatásügyi miniszter által készített szabályrendelet a belügyi és igazságügyi miniszterekkel egyetértőleg fogván kibocsátatni az ez iránt való tárgyalások már nemcsak folyamatban vannak, hanem azok

befejezése még ez év vége előtt remélhető, úgy, hogy az már a jövő év elején életbe lesz léptethető. A szabályzati tervezet, a hitközségek jogait és kötelelességeit az anyakönyvvezetők, a bábák, a községi elöljáróságok kötelelességeit, a törvényhatóság jogait és kötelelességeit szabatosan előírja.

— **Templomszentelés.** A szentmártoni izr. hitközség f. hó 9-én szentelte fel ujonnan épült templomát. A hazafias hitközség erre az ünnepélyre dr. Löw Immanuel szegedi hitszónokot hívta meg, aki készséggel engedett a meghívásnak s folyó hó 7-én érkezett Győrbe, hol őt a hitközség nevében dr. Széphegyi ügyvéd fogadta. Másnap megtartották a templomszentelést, melyen az egész környék intelligenciája valláskülömbőség nélkül részt vett. Győrmegyét Laszberg gróf alispán képviselte. Az ünnepi beszédet magyar nyelven dr. Löw tartotta, aki annyira elragadta szónoklatával a jelenvoltakat, hogy ezek — ami templomban még nem igen történt — dörgő éljenbe törtek ki. Az ünnepély után fényes bankett volt, melyen első sorban dr. Schlesinger Pannohalmáról a királyra, dr. Széphegyi

hegyi Löw hitszónokra s dr. Löw a magyar zsidókra mondott felköszöntőt,

Szerkesztői p o s t a.

L. S. Somogy-Szobb. Köszönettel vettem s némi változtatással a legközelebbi számban közzé teszem.
A. B. Apostag. Elküldtem a kívánt címrre. Szerencsétlenségem minél gyakrabban.
L. J. Czegléd. Én is abban a véleményben voltam, hogy dr. Szigeti Márton Rajnai kollegája nyomdokába lép, de ma közölt felhívása — noha sok kifogásom van ez ellen is — arról tanuskodik, hogy a vallást nem akarja bolygátni. Érintkezésbe teszem magamat dr. Szigeti urral még mielőtt én reflektálnék felhívására.
Dr. N. B. Gyulafehérvár. Megkaptam levelét, mint időm engedi, írok. Üdvözlöm a kicsinyvel együtt.
Dr. E. D. Szolnok. Felhasználtam a jelen számban. Üdvözlöm.
Sch. Zs. Nagy-Kálló. Köszönöm fáradozását és szives igsretét, melynek minél előbbi beváltására kérem.
H. M. Nagy-Kanizsa. Hát miért nem felelsz levelemre? Vagy tén másra határozta el magadat?
St. I. Léva. Atdolgozva igen. Eddig még nem bántotta. A hír a jövő számban jön.

Az orsz. izr. ianítóegylet kiadásában

Z I L A H Y S Á M U E L

budapesti könyváros bizományában megjelentek :

Héber imakönyv magyar jegyzetekkel ára kötve	40 kv.	Német olvasókönyv az izr. népisk. II. oszt. szám. szerk. Men d l Lajos tanár, ára kötve	32 kr.
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. II. oszt. szám. szerk. Radó Vilmos tanár ára kötve	32 kr.	" " az izr. népisk. III. oszt. szám. szerk. Men d l Lajos tanár, ára kötve	36 kr.
" " az izr. népisk. III. oszt. szám. szerk. Radó Vilmos tanár ára kötve	36 kr.	" " az izr. népisk. IV. oszt. szám. szerk. Men d l Lajos tanár, ára kötve	45 kr.
" " az izr. népisk. IV. oszt. szám. szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	45 kr.	Német ABC és olvasókönyv az izr. népisk. I. oszt. szám. szerk. Herzog Emil főv. tanító ára	20 kr.
Magyar ABC és olvasókönyv izr. népisk. I. oszt. sz. szerk. Müller Adólf, ára kötve	20 kr.	Mózes öt könyve magyar fordítással. I. II. III. IV. V. Ára egy-egy kötetnek kötve	40 kr.

A tanító urak a szokott kedvezményben részesülnek.

Megrendelések : ZILAHY SÁMUEL, könyvárushoz Budapesten, (váczi-utca 27.) intézendők.

„A párisi cipőhöz.“
 Valódi orosz bagaria csizmák,
 Vízhatlanságáért jótállás.

S c h w a r z J ó z s e f.

Károly-körut, Károlykaszárnya 17. szám,

ajánlja ga-dagon fölszerelt cipő gyári rakárát nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúnak elismerve, alapítottott 1866. évben.

Hölgyek számára :

Kommod cipők finom bőr vagy eberlasztángból	1 frt 20 krtól 1 frt 50 krig
Divatós kommod cipők bőr vagy eberlasztáng vagy esokorral vagy díszítéssel	1 " 70 " 2 " 20 "
Regatta legfinomabb oberlasztáng divatos és elegans	2 " 40 " 2 " 60 "
" finom szalon-lakból úgy szinte eberlasztáng vagy kesztyű bőrrel legújabb készítés	2 " 70 " 2 " 90 "
Eberlasztáng zúgos topán rámás talppal 6" magas szárral	3 " 40 " 4 " — "
Legfinomabb kesztyűbőr topán Szalonlak boricékkal 6" magas szárral	4 " 50 " 5 " — "
Igen finom zerge vagy Chagrin topán 6" magas szárral	3 " 40 " 3 " 90 "

Urak számára :

Kommod cipők igen finom bőrből	— " 90 " 1 " 20 "
Legfinomabb mainezi borjúbőr zúgos topán	4 " — " 4 " 50 "
Borjúbőr topán erős kettős talppal munkások számára	3 " 50 " 3 " 80 "
Regatta Lak vagy borjúbőr zúgos topán divatos és varrott talppal	4 " 50 " 4 " 50 "
Zerge vagy Chagrin topán erős talppal	4 " 50 " 5 " — "
Legnagyobb választék fi- leány és gyermek cipőkben, úgy szinte legdivatosabb ráncos csizmák mindenféle nagyságban. Vidéki megrendelések mérték vagy mintacipő szerint utánytél mellett pontosan teljesítenek. A t. cz. közönség saját érdekében kéretik „A Párisi cipőhöz“ címűt figyelembe venni. Részletes árjegyzék bérmentve beküldetik.	